

נוסחא הישנה

ואענהו לכך נאמר בכל צרתם לו צר אמר הקב"ה בכל צער וצער שיש לישראל כביכול אני עמהם לו צר אל תקרי לו אלא לי שנא' ויאמר לי עבדי אתה לכך נאמר קומי רוני בלילה מכאן אמרו כל ת"ת שיושב ועוסק בתורה ושונה הקב"ה יושב כנגדו וקורא ושונה עמו שנא' נכח פני ה' ולהלן הוא אומר ויחננו אלה נכח אלה פניהם של אלו כנגד פניהם של אלו

יספרו. (ה) ואומר (סג) חסדי ה' אזכיר תהלות ה' כעל כל אשר גמלנו ה' ורב טוב לבית ישראל אשר גמלם כרחמיו וכרוב חסדיו וגו' בכל צרתם לו צר ומלאך פניו הושיעם באהבתו וגו'. (ו) אין לי אלא צרת צבור צרת יחיד מגין (ז) ת"ל (תהלים כח) יקראני ואענהו (ח) א"כ למה נאמר בכל צרתם לו צר (ט) אלא אמר הקב"ה בכל צער וצער שיש לישראל כביכול אני עמהם שנא' לו צר אל תקרי לו צר אלא לי צר (י) שנא' (ישעיה מט) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר

בך

זיקוקין דנורא ובעורין דאשא

בבישראל כמפורש בפסוקים שלאחריו כחכר הם זריבין לספר מהלכו יחצרך ויחעלה על שהוא מרחם עליהם ומוחל להם למען שמו הגדול על מה שסרחו כנגדו משא"כ הצדיקים הטעלין דין בשביל מ"ט שלשם וק"ל: (ה) ומ"ט ואומר חסדי ה' אזכיר וגו' בכל צרתם לו צר וגו'. פי' זה הפסוק הוא נחינה טעם אל הפסוק שהזכיר מקודם ר"ל למה עשה הקב"ה לישראל החסד הגדול הזה שהוא מרחם עליהם ומוחל להם אע"פ שסרחו כנגדו משום דאם לא מרחם עליהם ח"ו ואם הביא עליהם פורעניות ח"ו לפי מעשיהם אז הוא צרם של ישראל צרה שלו יחצרך ויחעלה כביכול שנא' בכל צרתם לו צר והשכינה מטערת על דמין של רשעי ישראל שנספך כדחז"ל לכן הוא מרחם עליהם ומוחל להם אע"פ שסרחו כנגדו לכן צריך להביא זה הפסוק דא"כ הוא קשה מאי ואומר וק"ל: (ו) ומ"ט אין לי אלא צרה צבור. פי' מדכתיב בלשון רבים בכל צרתם וגו' משמע דוקא בצרה צבור מנטער הקב"ה עליהם אבל מנין שהקב"ה מטעיר על צרה יחיד מישראל: (ז) ומ"ט ח"ל יקראני ואענהו. פי' וכתיב בצרה עמו אנכי בצרה אחרתו ואכבדו אורך ימים אשביעו וארחשו בישועתי ומדכתיב עמו אנכי בצרה בלשון יחיד ש"מ שגם בצרה יחיד מנטער הקב"ה: (ח) ומ"ט א"כ למה נאמר בכל צרתם לו צר. פי' והלא ק"ו הוא אם למדנו מן הפסוק של עמו אנכי בצרה שהקב"ה מטעיר בצרה יחיד מכ"ט ידענו ממילא שהקב"ה מטעיר בצרה צבור א"כ לא הוא צריך לכתוב בכל צרתם לו צר: (ט) ומ"ט אלא אמר הקב"ה בכל צרה שיש לישראל אני עמהם דאל תקרי לו צר אלא לי צר. פי' אע"פ שכתוב אלא צרה יחיד ג"כ עמו אנכי בצרה מכל מקום מנטער הקב"ה יוחר בצרה צבור ובאלל צבור כתוב לו צר שהוא כמו לי צר שהוא מיוחד אליו יחצרך יוחר מל' עמו לומר לך שמנטער יוחר בצרה צבור מוצרם יחיד ודוק: (י) ומ"ט שנאמר ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך הפאר. פי' שלא תקשה והאמר מנין דלך אחר הקרי לקרוא לו בוי"ו. ודלמא ביזיל אחר הכתיב וכיון דכתיב לא באלף יומא כמו שפרש"י ז"ל שם בכל צרתם לא צר ר"ל בכל הצרות שהצר לישראל לא הצר להם כפי מעליהם ע"ט וא"כ לפי זה יומא שאין הקב"ה מטעיר ח"ו בצרה ישראל. וא"כ והלא ק"ו הוא כדאמרין לעיל מדכתיב עמו אנכי בצרה ש"מ שהקב"ה מטעיר בצרה יחיד משום שהוא צדיק מדכתיב מקודם כי בי חשק ואפלטו אשגבהו כי ידע שמי יקראני ואענהו עמו אנכי בצרה וגו' ש"מ שקאי על הצדיק שהוא חשק בהקב"ה אבל כשישראל סרחו כנגדו אין הקב"ה מטעיר בצרה ח"ו אפי' בצרה צבור אלא כפרש"י ז"ל כחכר. לכן מביא רביה מן הפסוק שנאמר ישעיה במקום אחר ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך הפאר ש"מ שיטעיהו מדבר בצדיקי ישראל שהקב"ה מחפאר בהם א"כ לפי זה מוכח דביזיל אחר הקרי לו בוי"ו ולומר לך שהקב"ה מטעיר בצרה צבור הצדיקים. וא"כ והלא כבר אמרנו מקודם דמשמע מזה הפסוק בכל צרתם לו צר שהקב"ה מרחם על ישראל אף על פי שסרחו כנגדו ש"מ שהפסוק מדבר ברשעי ישראל א"כ היאך הדרה קושיא ראשונה לדוכחה דלא ח"ל לכתוב כלל בכל צרתם לו צר משום דק"ו הוא מן הפסוק עמו אנכי בצרה שהוא מנטער בצרה יחיד מכ"ט בצרה צבור. וי"ל דהפסוק עמו אנכי בצרה מדבר בצדיק נחמד והפסוק בכל צרתם לו צר מדבר ברשעי ישראל שעשו חשונה ונעשו צדיקים כדמוכח מקדם דקאי על צדיקי השונה עיין ברש"י הפרק. ופליגי אמ"ד במקום שבגלי חשונה ונעשו צדיקים נמורים אינם יכולים לעמוד וא"כ לפ"ז לאו ק"ו הוא וצריך הכתוב לערוך ולכתוב ודוק היטב. אבל ק"ק על מחז"ל בפ"ה דסוטה בענין ט"ס איוב עבד הקב"ה מאהבה משום שנאמר הן יקפלי לו חיחל והדבר שקול אי לא אי לו ונחמי האיד

נכתב